

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ****STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ (BÜSAM)****AVRUPA BİRLİĞİ’NİN STRATEJİK OTONOMİ ARAYIŞI VE TÜRKİYE’NİN  
KONUMU: DÖNÜŞEN AVRUPA GÜVENLİK MİMARİSİ ÜZERİNE  
DEĞERLENDİRMELER**

9 Mayıs Avrupa Günü kapsamında Başkent Üniversitesi Araştırma Merkezleri Binası Mete Akyol Toplantı Salonu’nda gerçekleştirilen panelde, Avrupa Birliği’nin son yıllarda geçirdiği dönüşüm; güvenlik, ekonomi ve siyaset ekseninde çok boyutlu şekilde ele alınmıştır. Tartışmaların merkezinde ise Avrupa Birliği’nin giderek daha fazla gündeme gelen “stratejik otonomi” arayışı yer almıştır. Panel boyunca öne çıkan değerlendirmeler, Avrupa’nın artık yalnızca normatif değerler üzerinden hareket eden bir yapı olmaktan uzaklaştığını; jeopolitik krizler, güvenlik kaygıları ve küresel rekabet nedeniyle daha realist bir çizgiye yöneldiğini göstermektedir.

Özellikle Rusya-Ukrayna Savaşı sonrasında Avrupa güvenlik mimarisinin ciddi biçimde sorgulanmaya başladığı görülmektedir. Avrupa Birliği uzun yıllar boyunca güvenlik alanında büyük ölçüde NATO şemsiyesi altında hareket etmiş, bu durum ise birçok Avrupa ülkesinde savunma kapasitesinin sınırlı kalmasına yol açmıştır. Panelde yapılan değerlendirmelerde, Avrupa’nın bugün karşı karşıya olduğu temel problemin yalnızca dış tehditler olmadığı; aynı zamanda stratejik kapasite eksikliği olduğu vurgulanmıştır. Bu kapsamda PESCO, SAFE ve Avrupa Savunma Ajansı gibi girişimlerin, Avrupa’nın savunma alanındaki bağımsızlığını artırma amacı taşıdığı ifade edilmiştir. Ancak buna rağmen Avrupa Birliği içerisinde ortak bir güvenlik vizyonunun tam anlamıyla oluşmadığı da dikkat çekmektedir. Özellikle Fransa’nın daha bağımsız bir Avrupa savunması fikrini desteklediği, Doğu Avrupa ve Baltık ülkelerinin ise güvenliği büyük ölçüde NATO ve ABD üzerinden okumaya devam ettiği belirtilmiştir.

Bu çerçevede Türkiye’nin Avrupa güvenliği açısından taşıdığı önem de panelin temel başlıklarından biri olmuştur. Türkiye’nin NATO’nun en büyük ordularından birine sahip olması, Karadeniz ve Akdeniz hattındaki stratejik konumu ve son yıllarda savunma sanayiinde ortaya koyduğu kapasite artışı, Avrupa açısından Türkiye’yi vazgeçilmez bir aktör haline getirmektedir. Özellikle İtalya, İspanya, Romanya ve Polonya gibi ülkelerle geliştirilen savunma iş birlikleri, Avrupa’nın Türkiye ile güvenlik alanında daha yakın çalışmaya ihtiyaç

duyduğunu göstermektedir. Bununla birlikte panelde dikkat çekilen önemli noktalardan biri, Avrupa Birliği'nin Türkiye'nin güvenlik alanındaki katkılarını yeterince siyasi karşılığa dönüştürememesi olmuştur. Türkiye'nin Avrupa güvenliği açısından kritik bir rol üstlenmesine rağmen karar alma mekanizmalarında sınırlı düzeyde yer alması ve Avrupa savunma projelerine tam erişim sağlayamaması, ilişkilerdeki temel çelişkilerden biri olarak değerlendirilmiştir.

Panelde ayrıca Türkiye-AB ilişkilerinin artık yalnızca tam üyelik perspektifi üzerinden değerlendirilmemesi gerektiği yönünde görüşler öne çıkmıştır. Avrupa Birliği ile yürütülen teknik uyum süreçlerinin ve mali iş birliği mekanizmalarının, siyasi müzakerelerde yaşanan tıkanıklığa rağmen devam ettiği vurgulanmıştır. Özellikle IPA fonları, Erasmus programları ve kapasite geliştirme projeleri üzerinden Türkiye'de kamu yönetimi anlayışında belirli dönüşümlerin yaşandığı ifade edilmiştir. Proje bazlı iş birliklerinin yalnızca mali destek sağlamadığı; aynı zamanda veri yönetimi, raporlama, hesap verebilirlik ve kurumsal planlama gibi alanlarda da Avrupa standartlarının yaygınlaşmasına katkı sunduğu belirtilmiştir. Bu nedenle Avrupa Birliği sürecinin yalnızca "üyelik" meselesi değil, aynı zamanda uzun vadeli bir "dönüşüm süreci" olarak okunması gerektiği değerlendirilmiştir.

Panelde öne çıkan bir diğer önemli başlık ise Avrupa'da yükselen aşırı sağ hareketler ve bunun Avrupa bütünleşmesine etkileri olmuştur. Özellikle Almanya başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde göç karşıtı ve milliyetçi siyasal hareketlerin güç kazanmasının, Avrupa Birliği'nin ortak siyaset üretme kapasitesini zorladığı ifade edilmiştir. Aşırı sağın yükselişiyle birlikte Avrupa siyasetinde güvenlik, göç ve kimlik tartışmalarının daha sert bir zemine taşındığı; bunun da Avrupa entegrasyonunun geleceği açısından ciddi soru işaretleri yarattığı değerlendirilmiştir. Bunun yanında Avrupa'nın yalnızca iç siyasi krizlerle değil; Çin, Rusya ve ABD gibi küresel aktörlerle aynı anda rekabet etmek zorunda kaldığı, bu nedenle de klasik normatif güç yaklaşımından giderek uzaklaştığı ifade edilmiştir. Batı Balkanlar örneği üzerinden yapılan değerlendirmelerde de Avrupa Birliği'nin geçmişte öncelik verdiği demokratikleşme ve reform söylemlerinden kısmen uzaklaşarak daha çok "istikrar" merkezli bir yaklaşım benimsediği belirtilmiştir.

Genel çerçevede değerlendirildiğinde panelde ortaya çıkan temel yaklaşım, Avrupa Birliği'nin çok katmanlı bir dönüşüm sürecinden geçtiği yönündedir. Enerji güvenliği, savunma kapasitesi, göç yönetimi, tedarik zincirleri ve jeopolitik rekabet gibi başlıklar, Avrupa'nın geleceğini doğrudan şekillendiren temel unsurlar haline gelmiştir. Bu süreçte Türkiye'nin Avrupa

açısından yalnızca aday ülke değil; güvenlik, enerji ve bölgesel istikrar açısından stratejik bir ortak niteliği taşıdığı görülmektedir. Dolayısıyla Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğinin, yalnızca üyelik perspektifi üzerinden değil; çok boyutlu stratejik iş birlikleri çerçevesinde yeniden tanımlanacağı anlaşılmaktadır. Avrupa Birliği'nin önündeki temel mesele ise, normatif değerler ile jeopolitik gerçeklik arasında nasıl bir denge kuracağı sorusudur. Bu sorunun yanıtı, yalnızca Avrupa bütünleşmesinin geleceğini değil; Türkiye ile Avrupa arasındaki ilişkilerin yönünü de belirleyecektir.